

Nr. 160

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående folk- och småskollärares avlöningsförhållanden, m. m.; given Stockholms slott den 12 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen underställes riksdagens prövning förslag till de bestämmelser av löneteknisk art, som erfordras, därest riksdagen bifaller i annat sammanhang framlagt förslag om inrättandet i vissa skolformer av särskilda tjänster i 23 lönegraden för folkskollärare, som förvärvat viss vidareutbildning. Tillika föreslås särskilda regler om tjänstledighet för sådan vidareutbildning samt införandet av arvoden till folkskollärare, som meddelar viss undervisning. Slutligen förordas en förkortning av karenstiden för erhållande av extra ordinarie folk- eller småskollärartjänst samt en höjning av det nu utgående nomadlärartillägget och återinförande i den egentliga folkskolan av finskspråktillägg.

¹ *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 1 saml. Nr 160.*

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 feb-
ruari 1954.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, frågor om *folk- och småskollärares avlöningsförhållanden, m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning.

De grundläggande avlöningsbestämmelserna för folkskolans lärare och vissa närstående personalgrupper meddelas efter den genom beslut vid 1946—48 års riksdagar genomförda löneregleringen i *avlöningsreglementet för folkskolan (Arf) den 30 juni 1948 (nr 437)* och i *kungörelsen samma dag (nr 565) med tilläggsbestämmelser till reglementet (T Arf)*. I fråga om avlöningsförmåner vid tjänstgöring inom folkskolan gäller härutöver vissa genom författningar eller särskilda Kungl. Maj:ts beslut meddelade föreskrifter. För övningslärare gäller ett särskilt avlöningsreglemente, gemensamt för olika skolformer (SFS 1950:386).

Även om de för folkskolan gällande avlöningsbestämmelserna alltmera anpassats efter de för lärare vid högre skolformer tillämpliga bestämmelserna, vilka numera återfinnes i statens allmänna avlöningsreglemente (Saar) den 30 juni 1948 (nr 436) och de i anslutning därtill meddelade tilläggsbestämmelserna (T Saar), gäller alltjämt avvikelser i vissa betydelsefulla hänseenden. Ett exempel härpå är det för folkskolan gällande automatiska extraordinariebegreppet, vilket anknyter till lärarens personliga anställningsförhållanden och medför att även vikarie på tjänst kan anställas som extra ordinarie tjänsteman. Vidare bygger löneklassplaceringsreglerna för folkskolans lärare väsentligen på det s. k. tillgodoräkningssystemet, därvid emellertid bestämmelserna utformats så att de genomsnittligt sett skall ge samma resultat, som skulle ha uppkommit vid en tillämpning av den enligt Saar gällande s. k. sneddningsprincipen. Ytterligare bör nämnas, att i fråga om reglerna beträffande förmåner under tjänstledighet föreligger vissa olikheter i förhållande till de i Saar meddelade reglerna för lärare. Särskilt

gäller detta i fråga om tjänstledighet med B-avdrag för iakttagelser och studier m. m. Villkoren för åtnjutande av dylik förmån är enligt Arf mer restriktiva än enligt Saar; vidare är bestämmelserna angående tidsomfattningen av dylik ledighet och därtill anknutna spärregler annorlunda utformade än i Saar.

Nu gällande lönegradsplaceringar enligt Arf framgår av följande sammanställning.

Befattning	Lönegrad	Löneklasser
<i>Folkskollärare vid skola med 39 veckors årlig lästid:</i>		
ordinarie	Ca 21	21—24
extra ordinarie	Ce 19	19—22
extra	Cg 17	17—20
<i>Folkskollärare vid skola med 36³/₇ veckors årlig lästid:</i>		
ordinarie	Ca 20	20—23
extra ordinarie	Ce 18	18—21
extra	Cg 17	17—20
<i>Småskollärare, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare:</i>		
ordinarie	Ca 15	15—18
extra ordinarie	Ce 13	13—16
extra	Cg 11	11—14

Lönegraderna Ce 18 och Ca 20 användes endast övergångsvis.

De för småskollärare, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare tillämpliga lönegraderna har fastställts vid 1952 års riksdag (prop. 1952:107 och 204; SU 153 och 186; Rskr 330 och 345) i anslutning till av 1949 års tjänsteförteckningskommitté framlagt förslag.

Kännetecknande för de senaste årens utveckling inom undervisningsväsendet har bl. a. varit att folkskollärare i växande utsträckning tagits i anspråk för tjänstgöring å högre skolstadier. Så har skett inom ramen för pågående försöksverksamhet med nioårig enhetsskola men även fristående härifrån. Vidgade möjligheter har öppnats för folkskollärare att förvärva en ökad studiemeritering, i samband varmed ekonomiska stödåtgärder vidtagits. Jämväl en viss utvidgning av småskollärares undervisningsområde till att omfatta delar av folkskolestadiet har skett. Angivna förhållanden har medfört behov av *särskilda avlöningsföreskrifter* i olika hänseenden.

För att stimulera intresset hos folkskollärare för fortsatta studier har bl. a. genom kungörelsen 1952:514 medgivits, att de i Arf meddelade bestäm-

melserna om tjänstledighet med B-avdrag för vissa studier må äga motsvarande tillämpning vid *akademiska studier eller deltagande i statliga fortbildningskurser*, vilka avser förvärvande av behörighet att undervisa i visst eller vissa ämnen vid högre skola. Föreskrifter om sist avsedda fortbildningskurser har meddelats genom brev den 6 juni 1952; kurserna i fråga avser att bibringa kursdeltagarna kunskaper motsvarande fordringarna för ett betyg i filosofisk ämbetsexamen i vissa naturvetenskapliga ämnen.

Genom kungörelsen 1953:696, vilken ersatt en tidigare i ämnet utfärdad kungörelse, har *behörighet till adjunktstjänst* vid allmänt läroverk och därmed indirekt till dylik tjänst vid annan högre skola under i kungörelsen angivna närmare förutsättningar tillagts folkskollärare, som i sluttentamina för filosofisk ämbetsexamen erhållit minst fyra betygsenheter och som — där ej dispens härifrån beviljats — genomgått praktisk lärarkurs, omfattande en termin. Sålunda utbildade folkskollärare har därmed i princip erhållit samma rätt att söka och inneha lärartjänster vid högre skolor som filosofie magistrar.

I brev den 6 juni 1952 har meddelats särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner för folkskollärare vid full *tjänstgöring i högre skola* (allmänt läroverk, folk- eller småskoleseminarium, statsunderstödd högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk). Dessa föreskrifter innefattar till en början regler beträffande förmåner till folkskollärare, som förordnas att med full tjänstgöringsskyldighet uppehålla ämneslärartjänst vid dylik skola. Enligt stadgande i brevet må skolöverstyrelsen efter prövning i varje särskilt fall tillämpa samma regler å folkskollärare som — utan sådant förordnande som förut sagts — med full tjänstgöring bestrider undervisning i läro- och övningsämnen vid sådan skola.

För ordinarie folkskollärare gäller, att han erhåller gottgörelse för mistade avlöningsförmåner jämte särskild ersättning med 2 kronor 50 öre för dag under förordnandetiden. Vid helterminsförordnande må läraren åtnjuta gottgörelse för mistade avlöningsförmåner jämväl under ferietid, som infaller samma kalenderhalvår som förordnandet.

För andra folkskollärare — pensionerade lärare och lärare, som är behöriga att förordnas som extra eller e. o. adjunkter, undantagna — tillämpas ett system med lönegradsplacerade anställningar under förordnandetiden, varjämte särskild ersättning utgår med visst belopp för dag. Anställning kan erhållas i lönegraderna Cg 17 eller Ce 19 i Saar, därvid för bestämmande av anställningsformen de i 3 § Arf meddelade föreskrifterna i princip skall vara avgörande. Den särskilda ersättningen för dag under förordnandetiden utgör 2 kronor 50 öre; dock skall den utgå med 5 kronor för dag, om läraren innehaft två års anställning i Ce 19 vid här avsedd högre skola eller såsom ordinarie eller extra ordinarie folkskollärare.

De särskilda ersättningarna skall förhöjas med 2 kronor 50 öre för dag beträffande folkskollärare, som erhållit 2 eller 3 betygsenheter i filosofisk

ämbetsexamen i visst eller vissa ämnen eller genomgått fortbildningskurs och undergått godkänd tentamen i kursämnet.

Folkskollärare har vidare tagits i anspråk för *tjänstgöring på försöksskolornas högstadium* som lärare i kunskapsämnen, därvid deras avlöningsförmåner reglerats på sätt framgår av den härefter lämnade redogörelsen. De har vidare anlitats för tjänstgöring å motsvarande stadium inom sådan försöksverksamhet, som bedrivs vid sidan av den egentliga försöksverksamheten med nioårig enhetsskola. I detta sammanhang må erinras att enligt kungörelsen 1951:598 ordinarie lärare i kunskapsämne vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola, som utnämnts eller förordnats efter utgången av juni 1951, under vissa förutsättningar är skyldig att helt eller delvis fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet på högstadiet vid försöksskola i det skoldistrikt, inom vilket hans egen skola är belägen.

De med stöd av beslut vid 1953 års riksdag i brev den 30 juni 1953 meddelade särskilda bestämmelserna beträffande försöksverksamheten med nioårig enhetsskola avser folkskolor, där enligt Kungl. Maj:ts beslut bedrivs försök med sådan enhetsskola, s. k. försöksskolor. Föreskrifterna avser väsentligen försöksskolornas högstadium, d. v. s. klasserna 7—9. För högstadiet skall i allmänhet folkskolestadgan och övriga bestämmelser för folkskoleväsendet äga motsvarande tillämpning.

Såsom lärare i kunskapsämnen på försöksskolornas högstadium må enligt nämnda bestämmelser, förutom folkskollärare som på grund av förvärvade akademiska betyg vunnit adjunksbehörighet, heltidsanställas annan folkskollärare. Vederbörande bör helst ha akademiskt betyg i något eller några ämnen. För anställning omfattande minst en halv termin förutsättes lämplighetsprövning. Här avsedd lärare skall ansöka om tjänstledighet från sin folkskollärartjänst och skall avlönas med motsvarande tillämpning av föreskrifterna i förutberörda brev den 6 juni 1952 angående avlöningsförmåner för folkskollärare vid full tjänstgöring i högre skola, dock skall för lärare med placering i lönegrad Ce 19 eller Cg 17 tillämpas bestämmelserna i Arf.

Folkskollärare, som har sin huvudsakliga tjänstgöring på försöksskolas mellanstadium eller inom folkskolan i övrigt, må, efter medgivande av statens folkskolinspektör, fullgöra viss del av sin tjänstgöring på försöksskolas högstadium eller i statlig eller högre kommunal skola. För varje undervisningstimme på det högre stadiet utgår i dylikt fall särskild ersättning utöver lön med en krona.

Lärare, som innehar eller uppehåller heltidstjänst på försöksskolas högstadium, må, efter medgivande av skolöverstyrelsen, fullgöra en mindre del av sin undervisningsskyldighet på försöksskolans mellanstadium eller inom folkskola.

Undervisningsskyldigheten å heltidstjänst i kunskapsämne skall i medeltal utgöra 26½ veckotimmar eller, beträffande heltidstjänst med all undervisning förlagd till klass 9, 21½ veckotimmar. I heltidstjänst må inräknas

undervisning i övningsämnen och yrkesämnen med tillhoppa högst en tredjedel av det sammanlagda antalet veckotimmar på tjänsten. Vid bestämmande av undervisningsskyldigheten på heltidstjänst på högstadiet skall hänsyn tagas till om i tjänsten ingår undervisning i övnings- eller yrkesämne eller undervisning på mellanstadiet eller i folkskolan i övrigt, där undervisningsskyldigheten för motsvarande tjänster är 30 veckotimmar.

Sedan de mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté, å ena sidan, och Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges folkskolläraryrkeförbund och Sveriges folkskolläraryrkeförbund, å andra sidan, förda förhandlingarna beträffande folkskollärares löner icke lett till uppgörelse, har fortsatta överläggningar med nämnda organisationer ägt rum inom civildepartementet. Den 28 juni 1953 förklarade sig organisationerna godkänna ett inom departementet i samråd med ecklesiastikdepartementet utarbetat förslag till ändringar i anställnings- och avlöningsvillkoren för folkskollärare, vilket framlagts under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande.

Detta förslag — i det följande betecknat departementsförslaget — är av följande lydelse.

1. Å enhetsskolans högstadium och å realskolestadiet inrättas tjänster i 23 lönegraden för folkskollärare, som efter avlagd folkskollärarexamen tjänstgjort minst 3 år såsom folkskollärare och som i tentamen eller tentamina för filosofisk ämbetsexamen erhållit minst två betygsenheter eller genomgått av skolöverstyrelsen anordnad särskild kurs om ett läsår.

Antalet folkskollärartjänster i 23 lönegraden fastställles för varje läsår efter förslag av skolöverstyrelsen med utgångspunkt från att behov av 6 000 å 7 000 folkskollärartjänster av ifrågavarande slag torde föreligga vid en fullt utbyggd enhetsskola.

För folkskollärare i 23 lönegraden skall gälla samma tjänstgöringsskyldighet som för ämneslärare vid samma skolform.

2. Vid tjänstledighet för studier, som avses under punkt 1, skall i stället för bestämmelserna i 18 § 5 b) avlöningsreglementet för folkskolan gälla, att lön utgår med B-avdrag under sammanlagt högst 360 dagar under loppet av tio på varandra följande kalenderår. Folkskollärare, som åtnjutit denna förmån, må icke under samma tioårsperiod erhålla mer än sammanlagt 360 dagars tjänstledighet med lön med B-avdrag enligt denna punkt och på grund av bestämmelserna i 18 § 5 b) avlöningsreglementet.

3. Karenstiden för erhållande av extra ordinarie anställning såsom folkskollärare sänkes från 2 till 1½ år.

4. Folkskollärare med full tjänstgöring, huvudsakligen i 7 klassen och högre klasser inom skola av A-formen, erhåller ett lönetillägg av 2 kronor 50 öre per läsårsdag.

Ordinarie och extra ordinarie folkskollärare med full tjänstgöring, huvudsakligen vid skola av B-form, erhåller ett lönetillägg av 150 kronor för sådan termin, varunder han undervisar i 7 klassen.

5. Folkskollärare, som i folkskolan inom sin tjänstgöringsskyldighet av 30 veckotimmar undervisar minst 2 veckotimmar i engelska och/eller tyska, erhåller ett lönetillägg av 450 kronor för läsår.

6. Språktillägg enligt 23 § avlöningsreglementet för folkskolan återinföres i den egentliga folkskolan och utgår där med 600 kronor för år.

7. Lönetillägget för nomadskolans lärare höjes från 180 kronor till 360 kronor för år.

8. Folkskollärare erhåller för undervisning i läroämne respektive kunskapsämne utöver full tjänstgöring å sin tjänst timarvode efter den löneklass, vari han är placerad, dock i fråga om övningsskollärare högst den 27:e samt i fråga om annan folkskollärare vid undervisning å realskolestadiet eller enhetsskolans högstadium högst den 25:e och eljest högst den 22:a.

Övergångsbestämmelse.

Folkskollärare, som under minst två år bestritt heltidstjänst å de under punkt 1 angivna skolstadierna, må kunna erhålla dispens från de under samma punkt avsedda utbildningskraven.

De i 1—3 punkterna av departementsförslaget upptagna förslagen har avsetts skola genomföras fr. o. m. den 1 juli 1954, medan de i anledning av övriga punkter erforderliga bestämmelserna avsetts skola äga tillämpning fr. o. m. den 1 januari 1954.

Efter anbefallning har skolöverstyrelsen den 11 november 1953 avgivit förslag till bestämmelser i anledning av departementsförslaget. Över skolöverstyrelsens förslag har utlåtanden avgivits av statskontoret och statens lönenämnd.

Tjänstemännens centralorganisation har i skrivelse den 28 augusti 1953 hemställt, att vissa av de för folkskollärare framlagda förslagen måtte få motsvarande giltighet för småskollärare. Utlåtanden över framställningen har avgivits av statskontoret, skolöverstyrelsen och statens lönenämnd.

Föreslagna ändringar i avlöningsbestämmelserna.

A. Folkskollärare.

Skolöverstyrelsen har funnit departementsförslaget böra förtydligas i vissa hänseenden. Motsvarande uppfattning har kommit till uttryck i *statens lönenämnds* yttrande.

Beträffande den författningsmässiga regleringen har *skolöverstyrelsen* framlagt följande förslag.

De i anledning av punkt 1 i departementsförslaget erforderliga bestämmelserna beträffande tjänster i 23 lönegraden bör åtminstone under de första åren sammanföras i ett särskilt cirkulär med giltighet för alla de skolformer, vid vilka dylika tjänster skall inrättas. Bestämmelser i anledning av punkten 2 i förslaget anser överstyrelsen böra meddelas i särskild kungörelse, avsedd att ersätta kungörelsen 1952:514 om folkskollärares löneförmåner under tjänstledighet för vissa akademiska studier. Punkterna 3—7 bör regleras genom ändringar i Arf och T Arf och punkten 8 genom ändring i timlärarkungörelsen (SFS 1950:495).

Erinringar häremot har ej anförts av *remissmyndigheterna*.

Bestämmelser angående folkskollärartjänster i 23 lönegraden (punkten 1).

För de delar av skolöverstyrelsens förslag, som gäller inrättandet av tjänster i 23 lönegraden och övriga därmed förknippade skolorganisatoriska frågor, har chefen för ecklesiastikdepartementet tidigare denna dag redogjort vid anmälan av fråga om vidareutbildning av folkskollärare för tjänstgöring på högre skolstadier m. m. (prop. 1954: 149). I dessa delar torde jag få hänvisa till nämnda proposition. I övrigt innebär *skolöverstyrelsens förslag* till bestämmelser angående dessa tjänster i huvudsak följande.

U n d e r v i s n i n g s s k y l d i g h e t e n föreslås för tjänster inrättade vid högre skolor skola vara densamma som för ämneslärare vid samma skolform, för tjänster på försöksskolans högstadium densamma som för lärare i kunskapsämnen på samma stadium och för tjänster vid i folkskolan inbyggda realskolelinjer densamma som för ämneslärare vid kommunal realskola. Detta innebär en medeltjänstgöring av 26½ veckotimmar, utom i avslutningsklassen där den i medeltal blir 21½ veckotimme. För tjänster, som inrättats vid folkskolan i övrigt, bör enligt överstyrelsens mening, bl. a. med hänsyn till att nu icke kan bedömas i vilken utsträckning lärare i 23 lönegraden kommer att få sin tjänstgöring väsentligen förlagd till en enda klassavdelning, undervisningsskyldigheten vara densamma som åvilar ordinarie folkskollärare enligt 4 § Arf, d. v. s. 30 veckotimmar med möjlighet till viss nedsättning.

I tjänst i 23 lönegraden föreslås få utan begränsning inräknas f y l l n a d s t j ä n s t g ö r i n g i annan skola på samma stadium. Dylik tjänstgöring inom lägst klass 4 i folkskolan eller undervisning i övnings- eller yrkesämnen hör enligt överstyrelsens mening begränsas till 10 veckotimmar, d. v. s. i princip ⅓ av det sammanlagda timtalet å tjänsten.

Skolöverstyrelsen föreslår vidare, att för ifrågavarande tjänster i allmänhet skall tillämpas de a v l ö n i n g s b e s t ä m m e l s e r, som gäller för den skolform vid vilken tjänsterna är inrättade.

För tjänster inom folkskolan bör i enlighet härmed i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i Arf. Dock föreslås specialbestämmelser i vissa hänseenden. Sålunda bör enligt överstyrelsens uppfattning reglerna beträffande extraordinarieblivande i 3 § Arf (det automatiska extraordinariebegreppet) icke gälla för vikarier å tjänster i 23 lönegraden. Vidare bör de ersättningar för särskild tjänstgöring, som innefattas i departementsförslaget och som överstyrelsen föreslår skola regleras genom bestämmelser i 23 § Arf, icke utgå till lärare i 23 lönegraden. De i 11 § 2 mom. Arf meddelade bestämmelserna om avlöning åt ordinarie lärare, som är tjänstledig för att uppehålla annan lärartjänst, föreslås skola gälla även då lärare i Ca eller Ce 23 uppehåller annan tjänst i 23 lönegraden. Enligt vad överstyrelsen framhåller kan det i vissa fall visa sig lämpligt, att lärare i 23 lönegraden frånträder utövningen av sin tjänst för att uppehålla egentlig folkskollärartjänst; ve-

derbörande lärare föreslås i dylikt fall skola avlönas som ordinarie folkskollärare. Med erinran om att olika system för placering i löneklass gäller inom folkskolan respektive inom högre skolor föreslår överstyrelsen slutligen, att för tjänsterna i 23 lönegraden inom folkskolan härvidlag skall tillämpas regler som med viss modifikation bygger på de i Arf meddelade. De sålunda föreslagna reglerna finner överstyrelsen skola ge i stort sett samma resultat som de för högre skolor i Saar meddelade.

För tjänster i 23 lönegraden vid högre skolor skall enligt överstyrelsens förslag de för ämneslärare vid vederbörande skolform gällande avlöningsbestämmelserna äga tillämpning, i den mån ej annat följer av i det föreslag-na cirkuläret eljest meddelade föreskrifter.

Därest ordinarie tjänster i 23 lönegraden kommer att inrättas, finner överstyrelsen vissa föreskrifter angående förflyttningsskyldighet erfordrerliga. Dylik skyldighet föreslås skola föreligga, då så erfordras vid i vederbörlig ordning beslutad omorganisation eller för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill föreligger. Förflyttning bör, enligt vad överstyrelsen framhåller, kunna ske från statlig till statsunderstödd högre skola ävensom till tjänst inom folkskoleväsendet. I anslutning härtill föreslås, att statsunderstödd skola skall vara skyldig mottaga och utfärda förordnande för lärare, som förflyttas dit med stöd av förutnämnda bestämmelser.

Skolstyrelse skall enligt förslaget vara skyldig bevilja tjänstledighet för ordinarie folkskollärare, som erhåller tjänst i lönegrad Ce 23.

Ersättning för flyttningsskostnader föreslås skola tillkomma jämväl lärare i lönegrad Ce 23, därest tjänsten blir övertalig och han på grund därav övergår eller återgår till utövningen av annan lärartjänst inom det statliga eller statsunderstödda undervisningsväsendet.

I fråga om avlöningsförmåner under vikariat å tjänst i 23 lönegraden innebär överstyrelsens förslag följande. I anslutning till det i det föregående redovisade förslaget om att 3 § Arf icke skall gälla för folkskollärare vid vikariat å här avsedda tjänster förordas, att vid dylikt vikariat avlöning skall utgå enligt punkt 1 i brevet den 6 juni 1952 angående avlöningsförmåner till folkskollärare vid full tjänstgöring vid högre skola. Annan vikarie än folkskollärare föreslås skola anställas som extra lärare i lönegrad Cg 17 eller Cg 20, därvid det skall ankomma på överstyrelsen att meddela direktiv beträffande tillämpningen av sistnämnda lönegrad. Med hän-syftning exempelvis på fall, då lärare i reglerad befordringsgång vikarierar på tjänst i 23 lönegraden, föreslår överstyrelsen slutligen, att överstyrelsen skall, om särskilda skäl det föranleder, äga medge, att vikarie må anställas och avlönas efter samma grunder, som om han uppehöll annan ämneslärartjänst vid skolan.

Beträffande ersättning för fyllnadstjänstgöring föreslås regler motsvarande de som meddelas i 23 § 1 mom. brevet den 30 juni 1953

angående särskilda bestämmelser beträffande försöksverksamheten med nio-årig enhetsskola.

Överstyrelsen föreslår vidare, att lärare i 23 lönegraden inom folkskolan skall i fråga om tjänstebostad och avdrag från statsbidrag enligt 3 § 4 mom. kungörelsen 1948:208 jämföras med folkskollärare; dock skall i fråga om lärare inom försöksskolornas högstadium gälla de grunder beträffande statsbidrag som stadgas i förenämnda brev den 30 juni 1953.

Jämväl frågan om pensionsbestämmelser för tjänsterna i 23 lönegraden upptages till behandling i skolöverstyrelsens förslag. Behov av specialbestämmelser föreligger enligt vad överstyrelsen anför endast beträffande tjänster, som inrättas inom folkskolan. Bestämmelserna i fråga föreslås skola intagas i kungörelsen 1947:695 angående utsträckt tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan.

Skolöverstyrelsen berör slutligen frågan om förhållandet mellan befattningar som överlärare och tjänster i 23 lönegraden. Överlärare skall enligt gällande föreskrifter tillika vara ordinarie folkskollärare. Överstyrelsen framhåller, att det med nuvarande bestämmelser möter tekniska svårigheter att reglera tillsättningsförfarandet för överlärare, därest även lärare i 23 lönegraden skall kunna ifrågakomma med bibehållen lönegradsplacering som lärare. I avvaktan på behandlingen av framlagt betänkande med förslag till omläggning av distriktsöverlärarbefattningarna anser överstyrelsen några bestämmelser icke böra meddelas om förening av tjänst i 23 lönegraden med överlärarbefattning.

Under remissbehandlingen har framförts vissa erinringar mot de förslag, för vilka här förut redogjorts. *Statskontoret* finner, under erinran om vad som föreskrives i 12 § brevet den 30 juni 1953, fyllnadstjänstgöring i kunskapsämnen inom klasserna 4—6 i folkskolan böra få förekomma allenast i engelska. *Statens lönenämnd* erinrar till en början, i anslutning till förslaget rörande undervisningsskyldigheten inom folkskolan i övrigt, om att enligt departementsförslaget för lärare i 23 lönegraden skall gälla samma tjänstgöringsskyldighet som för ämneslärare vid samma skolform. En tjänstgöring väsentligen förlagd till en enda klassavdelning, d. v. s. närmast motsvarande en klasslärares, finner nämnden för övrigt icke stå i överensstämmelse med departementsförslagets innebörd. Nämnden ifrågasätter här efter, om icke det föreslagna stadgandet beträffande avlöning till lärare i 23 lönegraden under uppehållande av egentlig folkskollärartjänst bör utgå med hänsyn till konsekvenserna och till att den föreslagna anordningen icke synes vara i skolväsendets intresse. I anslutning till förslaget angående de avlöningsbestämmelser, som förordats skola gälla för tjänster vid olika skolformer, uttalar nämnden, att den finner det synnerligen angeläget att frågan om ett förenhetligande så långt det är möjligt av avlöningsbestämmelserna för lärarpersonalen inom undervisningsväsendet i dess helhet vid

lämplig tidpunkt upptages till prövning. I avvaktan härpå bör enligt nämndens mening vid utformandet av kompletterande avlöningsbestämmelser särskilda bestämmelser i möjligaste mån undvikas. Sistnämnda uttalande har speciell anknytning till de regler angående löneklassplacering, som förordats för tjänster i 23 lönegraden vid olika skolformer. Enligt nämndens mening bör, oberoende av skolform, för samtliga lärare i 23 lönegraden tillämpas de av överstyrelsen för tjänster inom folkskolan föreslagna löneklassplaceringsreglerna. I samband härmed bör enligt nämndens mening ändring av samma innebörd ske i motsvarande regler i brevet den 6 juni 1952. De föreslagna reglerna om förflyttningsskyldighet för ordinarie lärare vid statlig skola till tjänst vid kommunal skola har nämnden, trots vissa principiella betänkligheter, ansett vara motiverade med hänsyn till här ifrågavarande tjänsters speciella karaktär. De av skolöverstyrelsen föreslagna reglerna om avlöning av sådan vikarie, som är lärare i reglerad befordringsgång, finner nämnden slutligen böra utgå. Enligt nämndens mening är det nämligen i dylikt fall icke fråga om vikariatsförordnande i egentlig mening utan om läraranställning, som avses i bestämmelserna angående reglerad befordringsgång.

Bestämmelser angående lön under tjänstledighet för vissa studier (punkten 2).

Skolöverstyrelsens förslag till kungörelse innefattar — med dispenserande från vissa i 18 § punkt 5 b) Arf och i de under 28 § B Saar intagna särskilda bestämmelserna för läroverk m. fl. läroanstalter och statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården meddelade föreskrifter — att lön med B-avdrag under tjänstledighet för vissa studier skall kunna utgå under högst 360 dagar av tio kalenderår i följd. Så vitt gäller de i Arf meddelade föreskrifterna innebär förslaget, dels att förutsättningarna för medgivande av dylik förmån utvidgas, dels ock att tiden för förmånens åtnjutande förlänges från högst 180 dagar under loppet av fem kalenderår i följd. Vad åter gäller bestämmelserna i Saar innefattar förslaget dispens från föreskriften om att dylik förmån må åtnjutas under högst 180 dagar av den tid, under vilken vederbörande innehar tjänst med ett och samma ordningsnummer.

Den tid, varunder tjänstledighet för studier åtnjuts enligt kungörelsen och enligt de båda avlöningsreglementena, avses skola sammanräknas.

Här avsedd tjänstledighet bör enligt skolöverstyrelsens förslag, i anslutning till vad som gäller enligt avlöningsreglementena, kunna meddelas endast sådana lärare, som tillhör avdragsgrupp 3. Av lärare, som är underkastade Saar, bör dylik ledighet kunna beviljas folkskollärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården eller som under tjänstgöring vid högre skola avlönas enligt bestämmelserna i förenämnda brev den 6 juni 1952 samt extra ordinarie övningsskollärare. Folkskollärare i 23 lönegraden skall icke vara berättigade till dylik förmån.

Lön med B-avdrag föreslås kunna erhållas under tjänstledighet för

- a) akademiska studier för avläggande av tentamen i filosofisk ämbetsexamen i vissa uppräknade ämnen,
- b) deltagande i av skolöverstyrelsen anordnad särskild utbildningskurs omfattande ett läsår, samt
- c) deltagande i av skolöverstyrelsen godkänd kurs för utbildande av lärare för klasser med specialundervisning.

Vid prövning av fråga om tjänstledighet enligt kungörelsen har ansetts böra beaktas lärarens lämplighet för undervisning på högre skolstadium och hans möjligheter att genom utbildningen förvärva kompetens till tjänst i 23 lönegraden eller till adjunktstjänst enligt kungörelsen 1953:696. Vidare bör hänsyn tagas till möjligheterna att skaffa lämplig vikarie och att ordna undervisningen i skolan på ett tillfredsställande sätt.

Vissa bestämmelser föreslås om centralisering av beslutanderätten beträffande rätten att åtnjuta B-avdrag under avsedd tjänstledighet. Vidare inrymmer förslaget regler, åsyftande att tillvarata dels skolans intresse av att erhålla nödig tid för anskaffande av vikarie etc., dels lärarens intresse av att hans tjänstledighetsansökan skyndsamt prövas.

Vid kungörelsens tillämpning skall hänsyn tagas till före ikraftträdandet åtnjuten tjänstledighet av motsvarande slag.

Den föreslagna kungörelsen avses, såsom tidigare nämnts, skola ersätta kungörelsen 1952:514.

Statskontoret anser inte kungörelsen böra äga tillämpning å tjänstledighet för deltagande i kurs för utbildande av lärare för klasser med specialundervisning. Extra ordinarie övningsskollärare bör vidare enligt statskontorets mening inte i denna egenskap bli berättigade till förmåner enligt kungörelsen. De bör i stället återgå på sina ordinarie folkskollärartjänster och åtnjuta tjänstledighet från dessa tjänster. Ej heller bör kungörelsen äga tillämpning på lärare, som redan förvärvat två betyg i filosofisk ämbetsexamen. Slutligen ifrågasätter statskontoret, om det inte bör ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa det totala antal tjänstledigheter av här ifrågavarande slag, som må meddelas under ett och samma läsår.

Statens lönenämnd anser, att extra ordinarie övningsskollärare bör medges ledighet enligt kungörelsen endast under förutsättning att skolöverstyrelsen på grund av särskilda omständigheter finner det motiverat. Lönenämnden finner det otillfredsställande, att lärare med två betyg i ämbetsexamen skall kunna erhålla här avsedd tjänstledighet, medan folkskollärare i 23 lönegraden skall vara uteslutna härifrån. Avgörande bör enligt lönenämndens mening inte vara huruvida lärare med teoretisk behörighet till tjänst i 23 lönegraden erhållit dylik tjänst eller ej. Antingen bör bägge kategorierna undantagas — vilket lönenämnden finner bäst stämma med departementsförslaget — eller bägge bli berättigade. Lönenämnden uttalar vidare,

att såväl vid genomförande av skolöverstyrelsens förslag som av det förra av de nyssnämnda alternativen den nu gällande kungörelsen 1952:514 inte bör upphöra att gälla.

Ändringar i avlöningsreglementet för folkskolan (punkterna 3—7).

Såsom tidigare nämnts föreslår *skolöverstyrelsen*, att bestämmelser i anledning av punkterna 3—7 i departementsförslaget skall inflyta i Arf.

Enligt departementsförslaget skall *karenstiden* (punkten 3) för erhållande av extra ordinarie anställning såsom folkskollärare sänkas från 2 år till 1½ år. *Skolöverstyrelsen* har, i anslutning till av 1950 års lärarutredning i dess betänkande den 30 november 1951 framlagt förslag, funnit tjänstgöringsminimum för vinnande av extra ordinarie anställning samtidigt böra sänkas från 256 dagar till 112 dagar. Överstyrelsen har i sitt förslag utgått från att motsvarande ändringar bör ske för småskollärare, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare.

Statskontoret finner minimitjänstgöringstiden av 256 dagar böra gälla jämväl efter sänkningen av karenstiden.

Lönetillägg vid tjänstgöring i 7 klassen eller högre klass (punkten 4) har *skolöverstyrelsen*, såvitt gäller extra folkskollärare, ansett böra utgå endast till lärare, som avlagt folkskollärarexamen. Med hänsyn särskilt till att inom klass 7 och högre klasser av folkskolan i många fall tillämpas ett modifierat klasslärarsystem, exempelvis i överlärarnas klasser, har överstyrelsen i fråga om lönetillägg vid tjänstgöring inom skola av A-form ansett önskvärt, att i författningen anges det lägsta timtal, som skall anses motsvara den i departementsförslaget intagna förutsättningen om huvudsaklig tjänstgöring. Överstyrelsen förordar, att nämnda timtal anges till 20 timmar.

Statens lönenämnd finner det vara mera ändamålsenligt i utbetalnings- och avdragshänseende att det i departementsförslaget avsedda arvodet vid undervisning i klass 7 av skola av B-form bestämmes att utgå med 300 kronor för år i stället för med 150 kronor för termin. Lönenämnden föreslår vidare, att rätten till nämnda arvode anknytes till i första hand tjänstgöringens förläggning och ej till den faktiskt fullgjorda tjänstgöringen.

Beträffande *arvode för undervisning i engelska och tyska* (punkten 5) innebär *skolöverstyrelsens förslag* vissa jämkningar i förhållande till departementsförslagets lydelse. En tjänstgöringsskyldighet av 30 veckotimmar bör sålunda enligt överstyrelsens mening ej vara en ovillkorlig förutsättning för arvodets utgående, utan rätt till erhållande härav bör föreligga jämväl i fall då tjänstgöringsskyldigheten nedsatts med stöd av 4 § Arf. Överstyrelsen har förutsatt, att behörighet för undervisning i engelska eller tyska skall gälla som villkor för åtnjutande av ifrågavarande

arvode. Enligt departementsförslaget skulle arvodet utgå med 450 kronor för läsår. Överstyrelsen har föreslagit, att det i stället skall beräknas per kalenderår. Samtidigt har intagits en föreskrift att för extra lärare — vilka lärare åtnjuter läsårsdaglön — arvodet skall för varje anställningsdag utgå med $1/273$ av årsarvudet eller med 1 krona 65 öre.

Statens lönenämnd finner icke anledning till erinran mot skolöverstyrelsens förslag om arvodets beräkning per kalenderår.

Enligt departementsförslaget skall språktillägg enligt 23 § A r f (punkten 6) återinföras i den egentliga folkskolan och där utgå med 600 kronor för år. *Skolöverstyrelsen* har ansett den egentliga folkskolan innefatta klasserna 3—6 och i sitt förslag begränsat förmånens utgående till detta stadium. Endast sådana extra lärare, som avlagt föreskriven examen, föreslås skola komma i åtnjutande av tillägget. Liksom beträffande det särskilda arvudet för undervisning i engelska och tyska och i anslutning till vad nu gäller för extra småskollärare m. fl. har särskilda belopp, motsvarande $1/273$ av årsbeloppet, föreslagits skola utgå till extra folkskollärare.

I anledning av de föreslagna ändringarna i förevarande författningsrum kommer att erfordras viss ändring i 12 § T A r f.

Statens lönenämnd har uppmärksammat den avgränsning, som skolöverstyrelsen i detta sammanhang gjort i fråga om begreppet »den egentliga folkskolan». Lönenämnden har emellertid icke ansett sig böra ingå på en tolkning av departementsförslaget på denna punkt.

Skolöverstyrelsen har föreslagit särskilda regler angående avstående i vissa fall av de nu nämnda ersättningarna. Såvitt gäller arvode för undervisning i 7 klassen eller högre klasser eller i engelska och tyska har överstyrelsen funnit i huvudsak böra gälla samma regler i detta hänseende som i enlighet med av överstyrelsen utfärdade anvisningar tillämpas i fråga om de arvoden, som enligt förenämnda brev den 6 juni 1952 utgår till folkskollärare med full tjänstgöring vid högre skolor. Överstyrelsen föreslår sålunda att här ifrågavarande arvoden skall avstås under tid, då lärare vidkännes A-, B- eller C-avdrag å lönen. I fråga om språktillägg föreslås, i anslutning till vad för närvarande gäller beträffande dylikt tillägg till småskollärare m. fl., att tillägget skall avstås endast under tid, då läraren vidkännes C-avdrag å lönen.

I fråga om förhöjt lönetillägg till nomadlärare (punkten 7) innefattar *skolöverstyrelsens förslag* — utöver de ändringar som direkt för- anledes av departementsförslaget — en regel om att endast sådana extra nomadlärare, som avlagt föreskriven examen, skall vara berättigade till lönetillägg.

Den av överstyrelsen föreslagna bestämmelsen är så utformad, att löne-

tillägget kommer att utgå ej endast till folkskollärare (lärare vid byskola) utan även till småskollärare (lärare vid visteskola).

Bestämmelser angående timarvoden (punkten 8).

De i anledning av punkten 8 i departementsförslaget erforderliga författningsbestämmelserna föreslår *skolöverstyrelsen* skola inflyta i 5 § 2 mom. timlärarkungörelsen (SFS 1950:495).

Förhöjda timarvoden för undervisning utöver full tjänstgöring å egen tjänst bör enligt överstyrelsens uppfattning utgå jämväl för undervisning inom fortsättningsskolan. Då tvekan rått beträffande möjligheten att utge förhöjt timarvode för tjänstgöring under tid, då lärare åtnjuter ferie på sin tjänst, finner överstyrelsen motiverat att medgivande härtill genom särskild föreskrift lämnas beträffande fortsättningsskolan, där undervisningen till betydande del är förlagd till ferietid.

Överstyrelsen erinrar vidare om att enligt 4 § 4 mom. timlärarkungörelsen med kunskapsämne skall i vissa hänseenden likställas ämnena teckning, musik och gymnastik med lek och idrott. Då överstyrelsen icke funnit sannolikt, att denna likställighet avsetts skola gälla jämväl beträffande de höjda timarvodena, har i förslaget intagits uttrycklig föreskrift om att så ej skall vara fallet.

I analogi med vad nu gäller enligt 5 § 1 mom. kungörelsen förordar skolöverstyrelsen en maximering av timarvodesklassen så tillvida att arvode ej skall utgå efter högre löneklass än den högsta, som vid den skolform, där undervisningen meddelas, är tillämplig för extra ordinarie lärare med motsvarande tjänstgöring.

Statskontoret kan, i vart fall för närvarande, icke tillstyrka en motsvarande tillämpning inom fortsättningsskolan av de höjda timarvodena. Då den ifrågasatta uppräknningen torde medföra avsevärda kostnadsökningar, anser ämbetsverket en utredning härom erforderlig innan slutlig ståndpunkt kan tagas.

Statens lönenämnd finner, i anledning av skolöverstyrelsens förslag att stadgandet i 4 § 4 mom. timlärarkungörelsen icke skall äga tillämpning å de förhöjda timarvodena, ett förtydligande av departementsförslaget erforderligt på denna punkt.

B. Småskollärare m. fl.

Tjänstemännens centralorganisation hemställer i sin skrivelse den 28 augusti 1953 att med anledning av departementsförslaget angående folkskollärarnas löneförmåner m. m. erhålla en i vissa delar motsvarande förändring för småskollärarna. Organisationen framhåller, att den icke kan finna några skäl till att nu införa en förut icke existerande olikhet i beräknings-

grunderna mellan å ena sidan folkskollärare och å andra sidan småskollärare.

De begärda ändringarna avser karenstiden (punkten 3), språktillägg (punkten 6), lönetillägg till nomadlärare (punkten 7) och förhöjda timarvoden (punkten 8).

I fråga om karenstiden och lönetillägget till nomadlärare erinras, att de för folkskollärare föreslagna ändringarna med hänsyn till utformningen av bestämmelserna i Arf kommer att få automatisk giltighet även för småskollärare i den mån dessa lärare icke särskilt undantages.

Språktilläggen bör enligt organisationens mening icke utgå med lägre belopp i småskolan. Till stöd härför åberopas bl. a. att språktilläggen år 1941 borttogs på det egentliga folkskolestadiet men bibehölls i småskolan med hänsyn till att de speciella svårigheter, som motiverade tilläggens utgående, där gjorde sig gällande med särskild styrka.

Beträffande timarvodena framhålles, att en motsvarande tillämpning av de för folkskollärare föreslagna reglerna skulle för småskollärare medföra timarvode efter högst arvodesklass TB 16. Timarvode utgår f. n. efter TB 11. En dylik förbättring och likställighet i princip med folkskollärarna anses av organisationen synnerligen skälig och rättvis.

Skolöverstyrelsen har — i enlighet med vad som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen — redan i sitt förslag beträffande lönebestämmelser för folkskollärarna ansett sig böra med dessa likställa småskollärare i vad gäller karenstiden och lönetillägget till nomadlärare. I sitt senare avgivna yttrande över här ifrågavarande framställning tillstyrker överstyrelsen, att språktillägget skall utgå med lika belopp för folk- och småskollärare. Överstyrelsen avstyrker däremot framställningen i vad den avser förhöjda timarvoden; småskollärare i lägst löneklass 15 skulle eljest få högre timarvode för tilläggstimmar i småskolan än för dylika timmar i folkskolan.

Såväl *statskontorets* som *statens lönenämnds majoriteter* uttalar principiella betänkligheter mot att småskollärarna, som erhållit en tjänsteförteckningsrevision år 1952, nu skall beredas ytterligare förbättringar i sina förmåner. Å andra sidan framhålles, att eljest sakligt sett icke motiverade ojämnheter kommer att föreligga. Statskontorets majoritet fogar härtill en avstyrkan beträffande förbättringen av timarvodena men tillstyrker framställningen i övrigt. En reservant i statskontoret anser framställningen i dess helhet böra avstyrkas, medan en reservant i lönenämnden anser den böra helt tillstyrkas.

Departementschefen.

Såsom jag redan i det föregående anfört framlades i juni 1953, sedan de mellan 1949 års tjänsteförteckningskommitté och personalorganisationerna förda överläggningarna avslutats, ett inom civildepartementet i samråd med

ecklesiastikdepartementet utarbetat förslag i fråga om folkskollärares förmaner (departementsförslaget). Detta förslag, som framlades under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, accepterades av vederbörande personalorganisationer. Även jag tillstyrker, att förslaget genomföres.

Den mest uppmärksammade delen av departementsförslaget avser inrättandet i vissa skolformer av särskilda *tjänster i 23 lönegraden* för folkskollärare, som förvärvat i förslaget närmare angiven utbildning. Motiven till detta förslag och därmed förknippade skolorganisatoriska frågor har redan tidigare denna dag behandlats av chefen för ecklesiastikdepartementet vid anmälan av fråga om vidareutbildning av folkskollärare för tjänstgöring på högre skolstadier m. m. Chefen för ecklesiastikdepartementet har i angivna sammanhang förordat, att tjänster i 23 lönegraden skall i enlighet med departementsförslaget inrättas för folkskollärare, som förvärvat viss vidareutbildning, och tillika framlagt förslag i fråga om denna vidareutbildning och om arbetsuppgifterna å tjänsterna. I anslutning härtill torde jag nu få närmare redogöra för de bestämmelser av mera löneteknisk art, som erfordras rörande dessa tjänster.

Skolöverstyrelsen har, såsom av det föregående framgår, förordat, att dessa bestämmelser åtminstone för de första åren sammanföres i ett särskilt cirkulär, avseende samtliga skolformer, där tjänster av ifrågavarande slag inrättas. Detta förslag finner jag mig böra biträda. Även om det, såsom statens lönenämnd framhållit, är önskvärt, att avlöningsbestämmelserna för lärarpersonalen inom undervisningsväsendet göres mera enhetliga, torde det i nuvarande stadium av försöksverksamheten inte vara möjligt att undvara särbestämmelser.

Såsom huvudregel har skolöverstyrelsen föreslagit, att de för viss skolform gällande bestämmelserna skall tillämpas för de tjänster i 23 lönegraden, som inrättas vid skolformen i fråga. Detta innebär, att avlöningsbestämmelserna för folkskolan skall tillämpas på lärare i 23 lönegraden inom folkskolan och att för lärare i samma lönegrad inom annan skolform skall gälla de för ämneslärare vid denna skolform meddelade bestämmelserna. Vad skolöverstyrelsen sålunda förordat har vid remissbehandlingen i princip lämnats utan erinran. Även jag ansluter mig därtill. Från huvudregeln har skolöverstyrelsen i fråga om förstnämnda lärare föreslagit vissa i det föregående närmare angivna undantag. Dessa undantag innebär, att bestämmelserna i 3 § Arf om det automatiska extraordinariebegreppet och i 23 § Arf om särskilda ersättningar inte skall tillämpas, att bestämmelserna i 11 § 2 mom. Arf om avlöning åt ordinarie lärare, som är tjänstledig för att uppehålla annan lärartjänst, skall gälla även då lärare i 23 lönegraden uppehåller annan tjänst i samma lönegrad, att lärare i 23 lönegraden, som frånträder utövningen av sin tjänst för att uppehålla egentlig folkskollärartjänst, skall avlönas som ordinarie folkskollärare, samt att särskilda reg-

ler skall tillämpas i fråga om löneklassplacering. Anledning att undantaga det automatiska extraordinariebegreppet synes mig emellertid inte föreligga i vad avser lärare, som är behörig att erhålla tjänst i 23 lönegraden. Ej heller finner jag särskilda bestämmelser böra meddelas i fråga om lön till lärare i 23 lönegraden, som frånträder utövningen av sin tjänst för att uppehålla egentlig folkskollärartjänst. I övrigt biträder jag skolöverstyrelsens förslag.

Lönenämnden har i sitt remissyttrande förordat, att lärare i 23 lönegraden skall, för undvikande av ojämnheter i löneklassplacering, oberoende av skolform placeras i löneklass i anslutning till reglerna i folkskolans avlöningsreglemente. Härigenom skulle emellertid för annan skolform än folkskolan komma att införas en särbestämmelse, som inte synes nödvändig.

Vad skolöverstyrelsen föreslagit i fråga om förflyttningsskyldighet, tjänstledighet för uppehållande av tjänst i 23 lönegraden, ersättning för flyttningsskostnader i vissa fall, tjänstebostad och statsbidrag föranleder inte någon erinran från min sida. Jämväl vad överstyrelsen förordat i fråga om vikariat å tjänst i 23 lönegraden finner jag mig böra godtaga med den jämkning, som följer av vad jag i det föregående anfört beträffande det automatiska extraordinariebegreppet. I likhet med lönenämnden anser jag dock den av överstyrelsen föreslagna bestämmelsen om avlöande av vikarie, som är lärare i reglerad befordringsgång, böra utgå.

Skolöverstyrelsens förslag till bestämmelser angående undervisningsskyldigheten finner jag mig böra biträda i vad avser högre skolor och försökskolans högstadium. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma undervisningsskyldigheten. Även i fråga om fyllnadstjänstgöring anser jag överstyrelsens förslag böra godtagas.

Vad beträffar pensionsförmånerna till lärare i 23 lönegraden har skolöverstyrelsen ansett särskilda bestämmelser erforderliga i fråga om lärare inom folkskolan. Emellertid synes de i 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan meddelade bestämmelserna utan särskild föreskrift bli tillämpliga på sådana lärare i 23 lönegraden, för vilka enligt vad i det föregående anförts Arf i princip skall gälla. I fråga om pensioneringsperiod ankommer det på Kungl. Maj:t att meddela beslut.

Den av skolöverstyrelsen berörda frågan om förening av tjänst i 23 lönegraden med överlärorefattning torde få bedömas i anslutning till prövningen av 1950 års lärarutrednings förslag om inrättande av särskilda distriktsöverlärorefattningar.

Därest riksdagen beslutar om inrättande av ifrågavarande tjänster i 23 lönegraden, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående angivits utfärda bestämmelser om dessa tjänster.

Härefter torde jag få beröra vissa frågor i samband med förslaget om vidgad rätt till *tjänstledighet med B-avdrag å lönen för studier*.

Såsom i det föregående framhållits föreligger i fråga om förmåner vid tjänstledighet för studier vissa olikheter mellan Saar och Arf. Bestämmelserna i Saar innebär sålunda, att lärare må erhålla tjänstledighet — förutom för iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för undervisningsväsendet eller för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom den skolform, vid vilken han är anställd — jämväl för studier för vinnande av högre lärdomsmeriter i visst ämne. Sistnämnda tjänstledighetsorsak har inte upptagits i Arf. Vidare gäller enligt Saar, att lärare för ifrågavarande ändamål kan erhålla tjänstledighet med allenast B-avdrag å lönen under sammanlagt högst 360 dagar under loppet av 10 på varandra följande kalenderår, dock högst 180 dagar av den tid, under vilken läraren innehar tjänst inom lönegrad med ett och samma ordningsnummer. Enligt Arf må folkskollärare erhålla tjänstledighet med B-avdrag å lönen för studier eller arbete av betydelse för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom folkskoleväsendet under högst 180 dagar under loppet av 5 på varandra följande kalenderår, dock högst 180 dagar av tid, då läraren innehaft icke-ordinarie anställning såsom folkskollärare, och högst 180 dagar av tid, då han innehaft ordinarie folkskollärartjänst.

Departementsförslaget innebär, att folkskollärare skall för vinnande av behörighet till tjänst i 23 lönegraden kunna erhålla tjänstledighet enligt i princip de regler, som enligt Saar gäller för lärare. Med hänsyn till folkskollärartjänsternas konstruktion har emellertid den begränsning, som hänförs sig till tid i en och samma lönegrad, inte ansetts böra gälla.

Skolöverstyrelsen har föreslagit en utvidgning av departementsförslaget i tre hänseenden. Sålunda bör enligt överstyrelsens mening tjänstledighet enligt departementsförslagets regler kunna medges även för deltagande i kurs för utbildning av lärare för klasser med specialundervisning. Jag biträder detta i fråga om kurs avseende behörighet för tjänst i 23 lönegraden. Vidare förordar överstyrelsen, att departementsförslaget skall tillämpas på folkskollärare, underkastade Saar, ävensom på extra ordinarie övningsskollärare. För dessa lärare innebär skolöverstyrelsens förslag, att nyssnämnda enligt Saar gällande begränsning med avseende å tid i en och samma lönegrad inte skulle äga tillämpning. Några generella bestämmelser av denna innebörd anser jag dock inte böra meddelas. Däremot torde Kungl. Maj:t böra äga möjlighet att efter prövning i varje särskilt fall medge dispens från angivna begränsningsregel i fråga om folkskollärare, underkastade Saar, och extra ordinarie övningsskollärare. Slutligen innebär skolöverstyrelsens förslag till utformning av bestämmelser rörande tjänstledighet med B-avdrag, att folkskollärare skulle kunna, även om han förvärvat behörighet till tjänst i 23 lönegraden, erhålla tjänstledighet enligt de i departementsförslaget förordade reglerna för fortsatta studier, exempelvis för uppnående

av adjunktsbehörighet. Däremot skulle lärare, som erhållit tjänst i 23 lönegraden, inte bli berättigad till denna förmån. Statskontoret har avstyrkt ifrågavarande utvidgning av departementsförslaget. Lönenämnden har funnit skolöverstyrelsens förslag mindre tillfredsställande. Enligt lönenämndens mening bör antingen båda kategorierna undantagas eller båda erhålla förmånen. För egen del vill jag framhålla, att departementsförslaget i denna del bör ses mot bakgrunden av förslaget om inrättande av tjänster i 23 lönegraden. Jag är därför inte beredd att förorda en utvidgning av tillämpningsområdet för departementsförslaget på sätt nyss angivits. Vid sådant förhållande bör givetvis de möjligheter till erhållande av tjänstledighet med B-avdrag för studier, som öppnats genom förenämnda kungörelse 1952:514, bibehållas.

Ledigheter av här ifrågavarande slag bör naturligen beviljas endast i den omfattning så kan ske utan men för undervisningens behöriga bedrivande. Det torde emellertid icke vara erforderligt att, såsom statskontoret förordat, Kungl. Maj:t skulle bestämma det högsta antal tjänstledigheter med B-avdrag för ifrågavarande ändamål, som skulle kunna beviljas under loppet av ett och samma läsår. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda jämväl bestämmelser om här avsedda ledigheter.

Jag övergår härefter till de *övriga avlöningsförmåner*, som upptagits i departementsförslaget.

I departementsförslaget har beträffande karenstiden för erhållande av extra ordinarie anställning som folkskollärare förordats en sänkning från minst 2 år från avläggandet av examen till minst $1\frac{1}{2}$ år. Gällande krav om att vederbörande lärare jämväl skall ha fullgjort tjänstgöring under minst 256 dagar har däremot ej berörts. Skolöverstyrelsen har ansett angivna tjänstgöringsminimum böra samtidigt sänkas till 112 dagar, vilket mött gensaga från statskontoret. Den skillnad mellan tidskravet på 2 år (motsvarande ca 546 tjänstgöringsdagar) och tjänstgöringskravet på 256 dagar, som nu gäller, torde väsentligen ha till syfte, att manliga lärare — vilka normalt fullgör sin värnplikt under loppet av sagda två år — inte skall erhålla extra ordinarie anställning senare än sina kvinnliga kolleger. Jag är inte beredd att helt acceptera skolöverstyrelsens förslag men finner å andra sidan skäligt förorda viss uppmjukning jämväl beträffande kravet på visst lägsta antal tjänstgöringsdagar. Jag föreslår sålunda, att antalet dagar i princip bibehålles vid 256, men att lärare, som på grund av under de första $1\frac{1}{2}$ åren efter examen fullgjord värnpliktstjänstgöring (första tjänstgöring eller tjänstgöring i en följd) inte uppnår angivna antal tjänstgöringsdagar, må erhålla extra ordinarie anställning, därest antalet tjänstgöringsdagar uppgår till minst 112.

De föreskrifter angående särskilda ersättningar, som skolöverstyrelsen föreslagit skola intagas i 23 § Arf, föranleder uttalanden från min sida allenast i följande hänseenden. Med hänsyn till att inom folkskoleväsendet under senare år uppkommit blandade skolformer, synes förutsättningarna för arvode vid undervisning i högre klasser icke böra såsom i departementsförslaget förordats anknytas till skolans form utan till läraravdelningens form. Med undervisning i läraravdelning av A-form för lägst 7 klassen synes därvid böra jämställas undervisning i läraravdelning av B 1-form, omfattande enbart 7 och 8 klasserna. I fråga om arvode vid undervisning i högre klasser inom A-form har skolöverstyrelsen ansett sig, för att underlätta stadgandets tillämpning, böra ange ett lägsta timtal av 20 veckotimmar, som skulle motsvara huvudsaklig tjänstgöring. Mot det valda timtalet synes i och för sig intet vara att erinra. Emellertid kan en sådan utformning av ifrågavarande stadgande undantagsvis medföra, att det särskilda arvodet inte kommer att utgå i fall, då det med hänsyn till undervisningens anordnande kan anses skäligt att vederbörande erhåller arvodet. Jag förordar därför, att i författningstexten förmånens utgående — liksom enligt den av skolöverstyrelsen föreslagna lydelsen beträffande arvode vid undervisning inom B-form — allmänt anknytes till om tjänstgöringen huvudsakligen fullgöres på avsett stadium. På skolöverstyrelsen synes böra få ankomma att meddela de närmare anvisningar beträffande tolkningen av angivna begrepp, som kan bli erforderliga. Jag förutsätter härvid, att förenämnda timtal endast undantagsvis skall komma att underskridas. Statens lönenämnds förslag rörande förutsättningarna för utgående av arvode vid undervisning i 7 klassen inom B-form synes mig böra beaktas. Nämnda arvode torde böra utgå med 300 kronor för läsår räknat; jämväl arvodet för undervisning i engelska och tyska bör beräknas för läsår. Enligt skolöverstyrelsens förslag skall det återinförda språktillägget i folkskolan utgå vid undervisning i högst sjätte klassen. Lönenämnden har uppmärksammat denna avgränsning av det i departementsförslaget upptagna begreppet »den egentliga folkskolan» men inte ansett sig vilja ingå på en tolkning av departementsförslaget. Även om de speciella svårigheter i samband med undervisningen av finskspråkiga barn, som ursprungligen motiverat dylika tillägg, torde minska i högre klasser, anser jag mig böra förorda, att vid bedömandet av rätten till språktillägg hänsyn i förekommande fall skall få tagas jämväl till i högre klasser inom folkskolan meddelad undervisning. Detta innebär att för närvarande även klass 7 kommer i fråga. De av skolöverstyrelsen föreslagna reglerna beträffande avstående i vissa fall av ifrågavarande ersättningar finner jag väl grundade.

Skolöverstyrelsens förslag till lydelse av föreskrifterna angående språktillägg samt lönetillägg till nomadlärare innefattar bl. a. att av extra lärare endast lärare, som avlagt föreskriven examen, skall äga åtnjuta sådana tillägg. Till detta förslag ansluter jag mig. Då en dylik begränsning inte

gäller enligt stadgandenas nuvarande lydelse, torde emellertid viss övergångsbestämmelse bli erforderlig med avseende å extra lärare utan examen, som innehaft anställning under vårterminen 1954.

I fråga om de föreslagna ändringarna i *timlärarkungörelsen* (SFS 1950: 495) vill jag framhålla, att 1947 års riksdag lämnade utan erinran ett av dåvarande chefen för finansdepartementet i propositionen 1947:281 gjort uttalande, att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att i enlighet med vissa angivna för lönesättningen grundläggande regler utfärda bestämmelser angående avlöningsförmåner för olika slag av timlärare. Nu gällande kungörelse har liksom den ursprungligen meddelade jämte ändringsförordningar utfärdats med stöd av nämnda bemyndigande. I anslutning härtill torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga jämväl de ändringar, som påkallas i anledning av departementsförslaget. Jag torde få återkomma härtill i annat sammanhang.

Tjänstemännens centralorganisations framställning angående *småskollärarnas avlöningsförmåner* åsyftar, att dessa lärare skall bli delaktiga av vissa av de förbättringar, som innefattas i departementsförslaget rörande folkskollärarna. Principiella betänkligheter häremot har anförts av statskontoret och lönenämnden. Det höjda lönetillägget för nomadskolans lärare har emellertid varit avsett att utgå även till småskollärare. Sakligt sett finnes ej anledning att nu införa olika bestämmelser i fråga om karenstid och språktillägg för folkskollärare och småskollärare. Jag vill med hänsyn till det anförda förorda, att de av mig i det föregående framlagda förslagen rörande folkskollärare skall få giltighet även för småskollärare i vad de avser karenstid, språktillägg och lönetillägg till nomadlärare. Däremot anser jag mig, i likhet med statskontoret och skolöverstyrelsen, inte kunna utan ytterligare överväganden förorda förhöjning av timarvodena till småskollärare.

Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde de i det föregående förordade arvodena för undervisning i lägst 7 klassen och för undervisning i engelska och tyska få utgå jämväl till *folkskollärare vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården*.

I enlighet med vad jag i det föregående anført har inom civildepartementet upprättats förslag till kungörelse om ändring i avlöningsreglementet för folkskolan den 30 juni 1948 (nr 437), vilket torde få fogas såsom *bilaga* vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de övergångsbestämmelser, som kan finnas erforderliga i anledning av de framlagda förslagen.

Inrättandet av tjänster i 23 lönegraden för folkskollärare, som förvärvat viss vidareutbildning, kommer i längden inte att innebära en kostnadsök-

ning med hänsyn till att eljest ämneslärartjänster i högre lönegrader fått komma till användning. Den kostnadsökning, som övriga delar av departementsförslaget medför, har beräknats till i runt tal 6 miljoner kronor för år.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t

1) att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts meddela bestämmelser angående folkskollärartjänster i 23 lönegraden och om tjänstledighet för folkskollärare för studier i vissa fall,

2) att vidtaga ändringar i avlöningsreglementet för folkskolan den 30 juni 1948 (nr 437) i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom bilaga vid statsrådsprotokollet i ärendet fogade författningsförslaget samt

3) att utfärda de övergångsbestämmelser, som kan bli erforderliga i anledning av vad under 1) och 2) förordats.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Lars-Arvid Frithiof.

Förslag

till

kungörelse om ändring i avlöningsreglementet för folkskolan den 30 juni 1948 (nr 437).

Härigenom förordnas, att 3 § 1 mom. samt 23, 37 och 42 §§ avlöningsreglementet för folkskolan den 30 juni 1948 ävensom rubriken till 23 § reglementet skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Anställning såsom extra ordinarie eller extra lärare.

1 mom. Där ej — — — sådan anställning,

b) minst ett och ett halvt år förflutit efter det läraren avlagt vederbörlig examen,

c) läraren efter — — — hel termin.

För manlig lärare, som fullgjort värnpliktstjänstgöring (första tjänstgöring, tjänstgöring i en följd) under loppet av den under b) stadgade minimitiden, skall det under c) angivna lägsta antalet tjänstgöringsdagar reduceras med det antal dagar, varunder hinder mot tjänstgöring som lärare mött på grund av värnpliktstjänstgöringen, dock må antalet tjänstgöringsdagar som lärare i intet fall understiga 112.

Uppfyllas ej — — — ej gälla.

Anställning såsom — — — nämnda tidpunkt.

23 §.

Arvoden för särskild undervisning.

1 mom. Till ordinarie och extra ordinarie folkskollärare samt till extra folkskollärare, som avlagt folkskollärarexamen, utgår dagarvode med 2 kronor 50 öre för tid under läsåret, då han inom ramen för honom enligt 4 § åvilande undervisningsskyldighet huvudsakligen har sin tjänstgöring förlagd till läraravdelning av A-form för lägst 7 klassen eller läraravdelning av B 1-form, omfattande enbart 7 och 8 klasserna.

2 mom. Till ordinarie och extra ordinarie folkskollärare utgår arvode med 300 kronor för läsåret räknat för tid, då han inom ramen för honom enligt 4 § åvilande undervisningsskyldighet huvudsakligen har sin tjänstgöring förlagd till läraravdelning av B-form, vilken förutom lägre klass eller klasser även omfattar 7 klassen.

3 mom. Till folkskollärare, som inom ramen för honom enligt 4 § åvilande undervisningsskyldighet undervisar i engelska eller tyska sammanlagt

minst 2 veckotimmar och som har föreskriven behörighet för sådan undervisning, utgår arvode med 450 kronor för läsår räknat.

4 mom. Till lärare vid skolor inom vissa av rikets nordligaste gränsoorter utgår enligt av Kungl. Maj:ts meddelade bestämmelser språktillägg, till ordinarie och extra ordinarie lärare med 600 kronor för år räknat och till extra lärare, som avlagt föreskriven examen, med 2 kronor 20 öre för varje dag, läraren innehar anställning.

5 mom. Arvode enligt 1—3 mom. skall avstås för tid, varunder läraren vidkännes A-, B- eller C-avdrag å lönen, samt språktillägg enligt 4 mom. för tid, varunder läraren vidkännes C-avdrag å lönen.

37 §.

Lärare är — — — för läraren tillämpligt,

23 § angående arvoden för särskild undervisning,

24 § angående ersättning — — — angående sjukvård.

42 §.

Till ordinarie och extra ordinarie nomadlärare utgår lönetillägg med 360 kronor för år räknat.

Till extra nomadlärare, som avlagt föreskriven examen, utgår lönetillägg med 1 krona 30 öre för varje dag, han innehar anställning.

Här avsett lönetillägg skall avstås för tid, varunder läraren vidkännes C-avdrag å lönen.

Denna kungörelse länder i fråga om 23, 37 och 42 §§ till efterrättelse från och med den 1 januari 1954 samt träder i övrigt i kraft den 1 juli 1954.

³ Bihang till riksdagens protokoll 1954. 1 saml. Nr 160.